

Onlinerejse til Nordmakedonien - onsdag den 17. januar 2024

PROGRAM

Fra kl. 10.00 til 11.00 er linket åbent til at prøve at komme på Zoom-programmet, hvis man ikke har prøvet det før. Hvis det driller, kan du ringe på tlf. 70 26 36 66 og få hjælp af os.

Fra kl. 13.30 er samme link åbent til, at man kan koble sig på rejsen til løs samtale.

14.00 Velkomst ved DEO's stifter **Finn Ellegaard**.

14.05 Introvideo om Nordmakedoniens natur, byer, befolkning og historie.

14.20 Rejseværten **Zlatko Jovanovic** introducerer Nordmakedoniens moderne historie, samfundsforhold og politik.

14.55 *Pause med plads til fri snak.*

15.05 I rejsens anden time sætter vi fokus på Nordmakedoniens forhold til EU og nabolandene Grækenland og Bulgarien. Vi starter i landets hovedstad Skopje, hvor vi besøger (først i et dansktekstet video-interview og dernæst live) tænketanken **European Policy Institute**. Tænketankens direktør **Simonida Kačarska** fortæller om Nordmakedoniens langtrukne EU-optagelsesproces og landets chancer for EU-medlemskab.

15.30 Herefter sætter vi fokus på "navnestriden" mellem Nordmakedonien og Grækenland og "sprogstriden" mellem Nordmakedonien og Bulgarien. Vi prøver at forstå landenes positioner i disse to "stride" via en dialog, hvor Zlatko taler med Grækenlands-eksperten **Trine Stauning Willert** og Bulgariens-ekspert **Marcus Popov Damgaard**.

Makedonien-pladsen i den nordmakedonske hovedstad Skopje.

15.55 *Pause med mulighed for at gense introvideoen.*

16.10 I rejsens sidste time sætter vi fokus på kvindernes position i det nordmakedonske samfund. I byen Tetovo, som er de etniske albaneres hovedby i Nordmakedonien, møder vi (først i et dansktekstet video-interview og dernæst live) **Slagjana Josifoska** fra NGO'en **Tetovo Kvindealliance**, der arbejder for at forbedre kvindernes position i både det lokale samfund og i Nordmakedonien generelt.

16.40 Zlatko besvarer eventuelle spørgsmål om Nordmakedonien, inden Finn kl. 16.55 afslutter rejsen med introduktion til rejseprogrammet for vinter og foråret 2024.

17.00 Rejsen er slut: **Благодарам / Faleminderit** (Tak for i dag!)

Jeres rejseleder er **Zlatko Jovanovic**, der er ph.d. i jugoslavisk historie og rejsechef og senioranalytiker i DEO med fokus på Balkan og dets forhold til EU.

Tetovo i Nordmakedonien med bjerge i baggrunden.

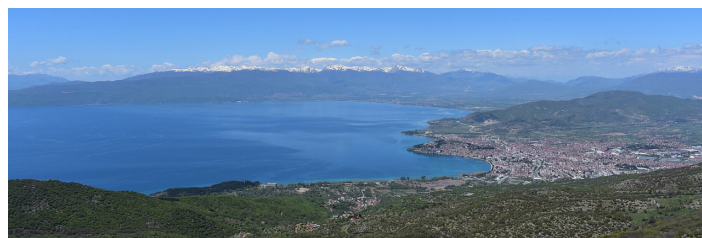

GEOGRAFI

Nordmakedonien er et landfast land, der ligger på Balkan og grænser op til Kosovo og Serbien mod nord, Bulgarien mod øst, Grækenland mod syd og Albanien mod vest.

Nordmakedonien har mange naturskønne og høje bjerge. Flere af disse er over 2.500 meter høje. Den højeste bjergtop er Korab (2.764 meter over havet), som ligger på grænsen mellem Nordmakedonien og Albanien i nordvest, mens der i syd og på grænsen mellem Nordmakedonien og Grækenland ligger Kaimaktsalan (2.521 meter over havet). I Baba-bjergene i den sydvestlige del af landet, ligger Pelister bjergtop (2.601 meter over havet). Pelister er også navnet på den omkringliggende nationalpark - en af fire nationalparker i Nordmakedonien.

Selvom det er et landfast land, er Nordmakedonien rigt på vand. Landet rummer mange (smukke) søer, hvoraf Ohrid-søen er den mest kendte og også landets største turistattraktion. Søen er en af Europas dybeste og ældste søer, med et unikt økosystem bestående bl.a. af fle-

re end 200 endemiske arter (dvs. arter, der ikke findes andre steder). Af denne grund blev søen og dens omgivelser optaget på UNESCOs verdensarvsliste i 1979.

Den længste flod er Vardar, hvis afvandingsområde dækker 80% af Nordmakedonien. Floden er 388 km lang og deler landet i tre social-geografiske regioner: Øst-Nordmakedonien øst for floden, Pelagonien sydvest for floden og Polog nordvest for floden. Hovedstaden Skopje ligger på Vardar med nyere kvarterer på flodens sydlige bred og en gammel bydel på den nordlige. De nordmakedonske bjerge er også rige på vand, med ikke mindre end 1.100 vandkilder der udspringer i disse bjerge.

NORDMAKEDONIEN I TAL

	Nordmakedonien 	Danmark
Areal i km ²	25.713	43.098
Indbyggertal	1,8 mio. (2021)	5,8 mio. (2020)
Hovedstad	Skopje	København
Sprog	<i>Officielle sprog i hele landet:</i> Makedonsk og albansk <i>Officielle sprog i nogle regioner og kommuner:</i> Romani, tyrkisk, serbisk, bosnisk, vlakisk	Dansk, færøsk, grønlandsk
Religion	Kristne 60%, muslimer 32%, andre eller ingen 8%	Lutheransk 74%, ingen 20%, andre 6%
Fertilitetsrate	1,48	1,73
Arbejdsløshed	14%	4%
Valuta	Denar	Krone

BEFOLKNINGSSAMMENSÆTNING

(befolkningstælling 2021)

I ALT **1.836.713**

Makedonere	58 %
Albanere	24 %
Tyrkere	4 %
Romaer	3 %
Andre (serbere, bosniakker, vlakker osv.)	4 %
Ikke registreret nogen etnicitet ..	7 %

ØKONOMI

I Jugoslavien-tiden var Makedonien landets fattigste delstatsrepublik. BNP per indbygger var kun 2/3 af Jugoslaviens gennemsnit. Delstatsrepublikken blev dog kraftigt industrialiseret efter 2. Verdenskrig. Hovedindustribyerne var Skopje, Štip, Veles, Bitola og Kumanovo, og hovedindustrigrenene tobak-, tekstil, stål- og maskinindustri. Imens oplevede nationalparkerne og Ohrid-søen vækst i turismen. Delstatsrepublikken var også en vigtig landbrugsproducent (herunder vindruer, peberfrugter og vandmelon).

Jugoslaviens sammenbrud og græsk økonomisk embargo samt manglende international anerkendelse førte til økonomisk sammenbrud. Produktionen faldt og arbejdsløsheden steg igennem 1990'erne og første halvdel af 2000'erne. I 2005 lå arbejdsløshedsprocenten på ikke mindre end 38%, mens 30,4% af befolkningen levede under fattigdomsgrænsen, og dem der var heldige at have et arbejde tjente kun omkring 350 euro (før skat) om måneden.

Siden er situationen blevet forbedret, men Nordmakedonien er stadig et af de fattigste lande i Europa med en gennemsnitlig løn på 920 euro om måneden. Arbejdsløsheden er faldet til 14% og andelen af dem der lever under fattigdomsgrænsen på lige under 20%.

Landbruget bidrager med 8% i landets samlede BNP, industrien med 26% og servicesektoren med 66%. Turismen spiller en stigende rolle og bidrager nu med 7% i det samlede BNP.

Tobaksdyrkning på en mark nær Krivogaštani.

Hovedeksportvarer er føde- og drikkevarer, tobak, tekstiler, jern og stål, autodele samt diverse maskinindustriprodukter. Knap 45% af landets eksport går til Tyskland, godt 8% til Serbien, lige under 5% til Bulgarien og ca. 3% går til henholdsvis Grækenland, Italien og Ungarn.

Skopje er landets ubestridte økonomiske centrum. En stor del af landets økonomiske aktivitet er baseret i byen og de omkringliggende kommuner. Næsten halvdelen af landets BNP genereres her, selvom "kun" ca. 33% af landets befolkning bor her. BNP per indbygger er dermed 55% højere end landets gennemsnit. Af samme grund er Skopje også den eneste by i landet der er vokset mellem de to sidste befolkningstællinger (i hhv. 2002 og 2021). Štip er centrum for landets tekstil- og modeindustri, med over 80 registrerede firmaer inden for disse brancher. Ohrid er landets hovedturistcenter og Tetovo det finansielle, økonomiske, kulturelle og uddannelsesmæssige center for landets albanske befolkning. Endelig er Bitola centrum for landets fødevareindustri; den industribranche der udgør den største del af landets eksport.

MAD I NORDMAKEDONIEN

Burek

Burek blev bragt til Balkan af de osmanniske Tyrkere. Det er et bagværk bestående af dej der fyldes med enten kød-, ost-, spinat- eller kartoffel.

Tavče gravče (tavche gravche)

Betyder "bønner på panden". En traditionel nordmakedonsk ret med forskellige slags friske bønner. Kogte bønner blandes med peberfrugt, løg og forskellige krydderier og steges på panden, hvorefter blandingen bages i ovnen.

NORDMAKEDONSK VIN

De nordmakedonske vine er desværre stadig ret ukendte i Danmark. Landets vinproduktion har dog de seneste år fået en del international anerkendelse. Det kom efter et par årtier med stor nedgang i produktionen. Makedonien var ellers den delstatsrepublik, der i Jugoslavien-tiden havde den største vinproduktion. I 1980'erne blev 2/3 af jugoslavisk vin lavet her. Omkring 1990 producerede delstatsrepublikken 1,8 million hektoliter vin om året. Grundet Jugoslaviens sammenbrud og tabet af markedet faldt produktionen kraftigt igennem 1990'erne, så den var nede på kun godt 400.000 hektoliter i 2002. Siden har landet igen oplevet stigning i produktionen, der nu ligger på 1,1 million hektoliter. Knap 80% er rødvind, og resten primært hvidvin. Hele 85% eksporteres, mens 15% går til hjemligt forbrug.

KULTUR

Sprog:

Makedonsk og Albansk er officielle sprog i hele landet, mens tyrkisk, romani, serbisk, bosnisk og vlakkisk er officielle i visse kommuner. Makedonsk og serbisk skrives med det kyrilliske alfabet og albansk, tyrkisk, bosnisk og vlakkisk med det latinske. Romani er et mundtligt, ikke-skriftsprog, der dog i forbindelse med indførelse af skoleundervisning på romani nu skrives med det latinske alfabet.

Film:

Nordmakedoniens filmhistorie går 130 år tilbage. Den første film produceret i det nuværende Nordmakedonien laves i 1895 af Manakis-brødrene, mens landet var en del af Osmannerriget. Janaki og Milton Manakis var etniske vlakker og arbejdede i Bitola, som dengang hed Monastir og var omtrent lige så stor som Skopje (i dag er Skopje 7,5 gange større end Bitola).

Den første spillefilm optages efter 2. Verdenskrig, mens landet var en del af Jugoslavien.

I 1994 fik filmen *Før regnen*, instrueret af Milcho Manchevski, Guldløven i Venedig. Året efter blev filmen også nomineret for Oscar for bedste fremmedsprogede film, men vandt ikke.

25 år senere (i 2020) lykkedes det dog en anden nordmakedonsk film, *Honeyland*, at vinde denne pris. *Honeyland* fik samtidigt også prisen for den bedste dokumentarfilm. Det var første gang nogensinde, at samme film fik to oscars i to forskellige kategorier. Den smukke film kan ses på Filmstriben via de danske biblioteker.

Uddannelse:

Under 40% af børnene går i en børnehave, hvor man kan starte som 3-årig. For at gøre børnene mere skoleparate er der for nyligt indført en obligatorisk førskoleundervisning, hvor børnene starter som 5-årige. Som 6-årige starter børnene i den 9-årige folkeskole, som også er obligatorisk. Godt 80% fortsætter i en ungdomsuddannelse, der varer enten 3 ("fagskolerne") eller 4 år (gymnasiet). Det er gratis at læse på de offentlige statslige universiteter (hvis man har karaktererne til det eller består en adgangsprøve). Der er 5 sådanne universiteter: i hovedstaden Skopje (grundlagt i 1949), i Bitola i Pelagonien (grundlagt i 1979), i Tetovo i Polog (grundlagt i 1994 og hvor man kan læse på makedonsk, albansk eller engelsk), i Štip i den østlige del af landet (grundlagt i 2007) samt Det Tekniske Universitet i Ohrid, der blev grundlagt i 2009.

MUSIK I INTROVIDEOEN:

1. Esma Redžepova "Čaje šukarije" (Den smukke pige).

Esma er kendt som "Romaernes dronning" for hendes udbredelse og anerkendelse af Roma-kultur i verden. Esma var den første i verden der sang på romani i radio og tv.

2. Aleksandar Sarievski "Zajdi, zajdi, jasno sonce" (Gå ned, gå ned, åh klare sol).

Sarievski er en af de mest kendte og anerkendte folkemusikere i Nordmakedonien. Han har både komponeret og skrevet sangen.

3. "Jovano, Jovanke" (Åh Jovana).

En traditionel kærlighedsfolkesang fra Makedonien og meget populær i både Nordmakedonien og hele Balkan-området. Vardar-floden omtales i sangen.

4. Anastasia "Pass Over".

Anastasia er et rockband der opstod i 1980'erne i en periode, hvor mange bands i Skopje blandede rock og makedonsk folkemusiktradition. Det er et af de mest internationalt anerkendte nordmakedonske rockbands, især pga. netop denne sang, der indgår i film-musikken for den oscar-nominerede nordmakedonske film "Før regnen".